EENIGE UITLANDSCHE NEMOCERA,

DOOR

F. M. VAN DER WULP.

(Hierbij Pl. 4).

In de *Notes from the Leyden Museum*, dl. VI, blz. 248 en dl. VII, blz. 1, gaf ik eenige beschrijvingen van nieuwe exotische Diptera uit de afdeeling der Nemocera, tegelijk met opmerkingen omtrent enkele reeds beschreven soorten, alles naar aanleiding van voorwerpen, in 's Rijks Museum van natuurlijke historie berustende en meerendeels uit onze Oost-Indische bezittingen afkomstig. Met betrekking tot dezen arbeid had ik tevens eenige weinige teekeningen vervaardigd, doch in de *Notes*, die destijds nog zonder platen werden uitgegeven, vond ik geen gelegenheid die afbeeldingen er bij te voegen. Daar het evenwel zijn nut kan hebben, ook deze het licht te doen zien, meen ik niet beter te kunnen doen dan daarvoor eene plaat in het *Tijdschrift voor Entomologie* te baat te nemen.

Voor zoover de daarop afgebeelde soorten betreft, zal ik hieronder mijne beschrijvingen en opmerkingen herhalen, terwijl ik op een paar plaatsen daaraan nog iets wensch toe te voegen.

1. **Anopheles barbirostris** v. d. W.
Notes fr. the Leyd. Mus. VI. 248.

Fuscus; thorax sublineato; haustello palpisque hirsutis; pedibus testaceis; halteribus fuscis; alarum costa fusca, punctis duobus niveis. — ♀ Long. 5 mm.

Donkerbruin. Zuigsnuit en palpen langer dan kop en thorax

te zamen, zoowel de een als de anderen dicht met donkerbruine schubachtige haren bekleed; de geledingen der palpen daardoor moeilijk te onderscheiden. Thorax lang en smal, iets lichter van kleur dan kop en achterlijf, van voren vierkant afgeknot, van boven met onduidelijke langsstrepen. Achterlijf met lichtere insnijdingen. Pooten zeer lang en dun, bruingeel; dijen aan het einde iets verdikt, aan de uiterste spits in sommige richtingen witachtig. Kolfjes pekbruin. Vleugels op de aderen met donkerbruine beschubbing, die tegen den voorrand meer opeengehoopt is; op twee derden van den voorrand eene stip van sneeuwwitte schubjes en even vóór de vleugelspits een tweede dergelijke stip; de beide vorkcellen van gelijke lengte.

Een ♀ van Ardjoeno: Oost Java (Hekmeijer).

Door de recht vooruitstekende, dicht behaarde palpen en zuigsnuit (Pl. 4, fig. 1), heeft deze soort een eigenaardig voorkomen, afwijkende van onze inlandsche *Anopheles*-soorten.

2. **Anopheles annularis** v. d. W.

Notes fr. the Leyd. Mus. VI. 249.

Fuscus; thorace lineato; haustello nudo, nigro; palpis brunneis, albo-annulatis; pedibus testaceis, tarsis albo-annulatis; alarum costa niveo-maculata. — ♀. Long. 4,5 mm.

Zwartachtig; thorax met donker blauwgrijze bestuiving en vijf zwartbruine langslijnen; borstzijden lichtgrijs, met zwarte, op langsrijen geplaatste vlekken. Sprieten met blonde beharing; zuigsnuit zwart; palpen zwartbruin, zoo lang als de snuit; eerste en tweede lid aan de basis, eindlid geheel wit; de beide eerste leden met dichte, korte, donkere beharing. Pooten lang en dun, bruingeel; voorste tarsen met witte ringen aan de geledingen; de lange achtertarsen in 't midden donkerbruin met een witten ring, aan 't einde geheel wit. Vleugels op de aderen met donkerbruine en witte schubben; de voorrand afwisselend donkerbruin en wit gevlekt.

Een ♀ Ardjoeno, Oost Java (Hekmeijer).

Wellicht is deze soort dezelfde als *A. sinensis* Wied. (*Aussereur. Zweifl.* I 547).

(Zie kop met sprieten, snuit en palpen fig. 2).

3. Genus **Ctenophora.**

In de *Notes* dl. VI blz. 252 gaf ik een tabellarisch overzicht van de 16 soorten van dit geslacht, die uit zuidelijk Azie beschreven zijn. Daaronder bevinden er zich vijf, welke enkel naar de beschrijvingen van F. Walker daarin zijn opgenomen, en onder deze ook *Ct. melanura* Walk. (*List Dipt. Brit. Mus.* I. 78). Ten opzichte van deze laatste meldt mij mijn hooggeachte vriend, Baron Osten Sacken, — die de typische exemplaren in het Britsch museum heeft nagezien en daarbij ook bijzonder zijne aandacht aan het genus *Ctenophora* heeft gewijd, — dat van *Ct. melanura* twee typische exemplaren voorhanden zijn, beiden zonder kop en beiden volstrekt geen *Ctenophora*, maar eene groote *Sargus*-soort, die in kleur en teekening (roodgeel met een zwart uiteinde des achterlijfs) eenige gelijkenis met sommige Oost-Indische *Ctenophora*-soorten vertoont!

Uit dit voorbeeld blijkt opnieuw, hoe weinig Walker's beschrijvingen te vertrouwen zijn, zóó weinig dat men bijna genoodzaakt wordt ze geheel ter zijde te stellen. Men neme dus mijne analytische tabel der Zuid-Aziatische soorten voor hetgeen zij is. *Ct. melanura* Walk. moet er stellig uit wegvallen, en wat de vier overige soorten van Walker betreft, zij de meeste behoedzaamheid aanbevolen.

4. Genus **Prionota.**

V. d. Wulp, *Notes fr. the Leyd. Mus.* VII. 1.

Dit geslacht is verwant aan *Ctenophora*, waarmede het overeenkomt in den krachtigen bouw, den vorm van den kop, het slanke slappe eindlid der palpen en het aderbeloop der vleugels; het is echter onderscheiden door de sprieten, die in beide sexen nagenoeg gelijk zijn (bij het ♀ echter korter), en welker geledingen aan eene zijde sterk verbreed zijn.

Aangezicht naar onderen kegelvormig verlengd, van voren tot eene punt uitgerekt; oogen rond, een weinig uitpuilend. Sprieten (fig. 4) stevig, 13-ledig, met uitstaande borstelharen; de beide wortelleden als bij *Ctenophora*; de schaftleden aan de basis dun, doch vervolgens naar onderen tot een breeden knop uitgebreid, waardoor de sprieten een zaagvormig voorkomen krijgen; het eindlid priemvormig. Palpen vierledig; het vierde lid zoo lang als de voorgaande leden te zamen. Thorax gewelfd; pronotum duidelijk afgescheiden. Achterlijf langwerpig, achtringig; mannelijke genitalien slechts weinig gezwollen. Pooten stevig; schenen, althans de achterschenen, met korte eindsporen. Vleugels zoo lang als het achterlijf; aderbeloop als bij *Ctenophora*; de tweede achtercel (vorkcel) ongesteeld.

Prionota nigriceps v. d. W. — Fig. 3.

Notes from the Leyd. Mus. VII. 2. 12.

Ferruginea opaca; capite, antennarum nodulis, palpis, abdominis segmentis ultimis (in ♂), femorum tibiarumque apice nigris; tarsis fuscis; alis infuscatis. — ♂ Long. 16 mm.; ♀ mare major.

Kop met de palpen zwart of zwartbruin. Sprieten in ♂ ten minste zoo lang als de kop en thorax te zamen, in ♀ nauwelijks half zoo lang; de beide wortelleden en de korte steel der schaftleden roodgeel; de breede knop der laatsten zwart; de uitstaande haren geel. Thorax en schildje helder roestkleurig, glansloos, met korte beharing van dezelfde kleur; de borstzijden donkerder, vooral bij het ♂. Achterlijf van het ♂ aan de drie eerste ringen roodgeel; de volgende ringen met inbegrip der genitalien zwart; de eerste ring kort; de tweede zeer lang, met fijne zwarte zijstreep; de volgende ringen langzamerhand in lengte afnemende; (achterlijf ♀ ontbreekt). Pooten roodgeel; dijen met zwarte spits; schenen naar het eind verdonkerd; tarsen zwartbruin. Kolfjes roodgeel met bruinen knop. Vleugels met bruine tint en nog donkerder randvlek; de kernen der meeste cellen lichter.

Een ♂ en ♀ van Java (Kuhl).

5. **Megistocera fuscana** Wied.

Nematocera fuscana, Wied. *Dipt. ex.* I. 29; — *Megistocera fuscana*, Wied. *Auss. Zweifl.* I. 55. 1; Macq. *Suit. à Buffon*, Dipt. I. 114. 2. pl. 2 f. 15; id. *Dipt. ex.* supp. 1. 18. 2. pl. 2 f. 4; v. d. Wulp, *Notes fr. the Leyd. Mus.* VII. 3. 12.

In het Leidsch Museum bevinden zich twee voorwerpen, een van Java (Macklot) en een van Halmaheira (Bernstein), die ik meen tot deze soort te kunnen rekenen, ofschoon Wiedemann's beschrijving niet in alle opzichten past. De kleur, door hem «gemsleder-bräunlich» genoemd, is bij deze exemplaren meer een bleek roestrood, en van de bruine langsstrepen op den thorax, die hij vermeldt, is nauwelijks eenige aanduiding.

Macquart heeft reeds opgemerkt, dat Wiedemann ten onrechte zijn exemplaar, dat buitengewoon lange sprieten had, voor een ♀ hield; want dit is in het geslacht *Megistocera* uitsluitend een kenmerk van het ♂. Ook de bovenbedoelde voorwerpen zijn beiden mannetjes; aan het Javaansche zijn de sprieten nog volkomen aanwezig, doch het achterlijf is afgebroken; in dat van Halmaheira is dit juist omgekeerd het geval. Het kan niet bevreemden, dat insecten van zoo teedere structuur niet anders dan met afgebroken lichaamsdeelen tot ons overkomen.

Het eerste sprietenlid is cylindrisch, zeer dik en zoo lang als het aangezicht; het tweede lid is kort en knobbelachtig; dan volgt eene uitermate lange, haarvormige schaft, waarvan alleen de drie of vier eerste leden te herkennen zijn aan eene iets of wat knootvormige verdikking bij de geleding. Kop en thorax hebben eene dichte en vrij lange beharing. Het achterlijf is naar evenredigheid bijzonder kort. De vleugels (zie fig. 5) zijn zuiver glasachtig, zelfs langs den voorrand, en meer dan dubbel zoo lang als het achterlijf; de aderen en de duidelijk begrensde randvlek zijn bruingeel. Het aderbeloop komt in de hoofdzaak overeen met dat van *Tipula* en *Ctenophora*; de bovenste wortelcel is langer dan de beide volgende; de middelste bereikt namelijk niet volkomen de schijfcel, maar is door een klein steeltje daarvan

gescheiden; de beide subcostaal-cellen zijn groot, de binnenste eenigszins driehoekig; de cubitaal-cel is mede breed, vooral aan hare basis; de schijfcel daarentegen is zeer klein, trapeziumvormig; de eerste achtercel is door den bochtigen loop der haar begrenzende langsaderen, in 't midden zeer vernauwd; de axillaarader is bijzonder kort [1]).

Nadat ik het bovenstaande in de *Notes* had vermeld, ontving ik van den heer Piepers te Batavia een aldaar gevangen, volkomen gaaf, mannelijk exemplaar. Het ontneemt mij allen verderen twijfel omtrent de juistheid mijner determinatie. De bruine strepen op den thorax, waarvan Wiedemann spreekt, zijn aan dit voorwerp duidelijk te zien; ook de lengteverhouding der sprieten, zooals zij door hem wordt opgegeven, vindt zich daaraan bevestigd. Bij eene lengte van 14 mm., van den kop tot het eind des achterlijfs gemeten, zijn de sprieten bijna 8 centimeters lang en daarbij, met uitzondering der beide wortelleden, haarfijn; ook de pooten zijn zeer dun, aan de middel- en achterpooten de tarsen vooral zeer verlengd en ten minste driemaal zoo lang als de schenen.

6. **Tipula leucopyga** v. d. W.

Notes from the Leyd. Mus. VII. 6.

Dilute testacea; thorace dorso vittis latis subcohaerentibus fuscis; abdomine vitta laterali segmentisque 5, 6 et 7 supra nigricantibus; segmento ultimo pallido; antennis subsimplicibus, articulis duobus primis subrufis, reliquis cinereis basi nigra; alis laete cinereis, cellula costali et stigmate testaceis. — Long. 11,5 mm. (♂), 13 mm. (♀).

Deze soort gelijkt op onze *T. oleracea* L., maar is veel kleiner; de voorrand der vleugels is minder donker en daaronder is geen lichte zoom.

Kop bruingeel; op den schedel eene donkere plek; aangezicht

---

1) Zie voor de nomenclatuur van het aderbeloop *Tijdschr. v. Entomol.* XIV, blz. 97.

slechts weinig verlengd. Sprieten iets langer dan de kop; de beide wortelleden roodachtig; de schaftleden aschgrauw, langwerpig, aan 't begin en 't eind nauwelijks iets verdikt, aan de basis zwart, met een paar lange uitstaande borstelharen. Palpen bruingeel, aan het einde donkerbruin. Thorax bleek geelbruin, op den rug met drie breede, bijna geheel aaneengesloten, donkere langsbanden; de beide uitersten van voren afgeknot; de middelste door eene nog donkerder langslijn gedeeld. Achterlijf van het ♂ bleek geelbruin; een bandje ter wederzijde, alsmede de 5e, 6e en 7e ringen van boven zwartachtig; de laatste ring bijzonder bleek, van boven met een paar zwarte haakjes geeindigd; bij het ♀ het achterlijf over 't geheel iets donkerder geelbruin; de laatste ring bleek roodgeel; de eierbuis glanzig roestkleurig. Pooten lichtbruin; spits der dijen en schenen, benevens de tarsen, zwartbruin. Kolfjes donkerbruin; wortel van den steel bleekgeel. Vleugels (fig. 6) langer dan het achterlijf, aschgrauw; de voorrandcel alsmede de randvlek geelbruin; schijfcel vijfhoekig; vorkcel ongeveer driemaal zoo lang als haar steel; de derde achtercel aan de uitmonding vernauwd, de vierde daarentegen verbreed.

Een enkel gaaf paartje van Ambarawa op Java (Ludeking).

7. **Tipula tenuis** v. d. W.

Notes from the Leyd. Mus. VII. 7.

Cinerea; abdomine utrinque vitta laterali interrupta nigra; pleuris et ventre pallidis; antennis gracilibus, articulis duobus primis luteis, reliquis nigris; palpis fuscis; pedibus tenuibus testaceis; alis subhyalinis, stigmate testaceo. — ♀ Long. 13,5 mm.

Sprieten dun; de beide eerste leden bleekgeel, het derde en de volgenden zwart, cylindrisch, naakt (de laatste leden ontbreken in beide exemplaren). Kop bruingeel; oogkanten met witten zoom; palpen zwartbruin. Thorax van boven aschgrauw, met nauwelijks eenige aanduiding van langsstrepen; borstzijden lichtgrijs. Achterlijf bruingeel, met zwarte, afgebroken, bleekgeel gezoomde zijstreep; buik en eierbuis geelachtig, uiterste spits der laatste glanzig kastanje-

bruin. Pooten zeer lang en dun, eenkleurig bruingeel, alleen de tarsen donkerder. Kolfjes zwartbruin. Vleugels (fig. 7) langer dan het achterlijf, glasachtig met nauwelijks iets grauwe tint en vrij scherp begrensde, bruingele randvlek, die echter den voorrand niet volkomen bereikt; het aderbeloop herinnert eenigszins dat van het genus *Megistocera;* de beide submarginaal-cellen zijn groot en breed, de binnenste driehoekig; schijfcel vierhoekig [1]); vorkcel kort gesteeld; axillaar-ader buitengewoon kort.

Twee vrouwelijke exemplaren van Suriname (Dr. Horst).

8. **Poecilostola pallens** v. d. W.

Notes from the Leyd. Mus. VII. 13.

Pallide ochracea; capite cinereo; thorace rufescente, vittis tribus fuscis; alis flavescentibus, crebre fusco-punctulatis. — ♂ Long. 12 mm.

Kop aschgrauw; over het voorhoofd eene donkere langslijn; sprieten dubbel zoo lang als de kop; de beide wortelleden roodgeel, de schaft zwartachtig, uit bolvormige, gelijkmatig in grootte afnemende leden samengesteld. Thorax, schildje en achterrug bleek roestrood; op den thorax drie wijd uiteenstaande, zwartbruine langsbanden; de middelste smal, wat het gedeelte vóór den dwarsnaad betreft; de buitenste breeder en vlekkig afgebroken. Achterlijf platgedrukt, bleek okergeel; de zijnaad donkerbruin; genitalien klein. Pooten (zooveel uit de overblijfsels te zien is), alsmede de kolfjes okergeel. Vleugels (fig. 8) geelachtig aschgrauw, aan wortel en voorrand roodgeel; in al de cellen met tallooze donkergrauwe stippen, die in de cubitaal-cel, de beide bovenste wortelcellen en in de eerste achtercel tot grauwe strepen samenvloeien; in de voorrandcel zijn de stippen donkerder en scherper begrensd.

Een ♂ van Java (Kuhl).

In de *Notes* merkte ik op, dat *Limnobia substituta* Walk. (*List Dipt. Brit. Mus.* I. 39) zeer verwant zou zijn met bovenstaande

---

1) In de *Notes* wordt deze cel ten onrechte „pentagonal" genoemd.

nieuwe soort en ook tot het geslacht *Poecilostola* zou behooren. Volgens bekomen inlichtingen evenwel van Baron Osten Sacken, die de typische exemplaren in het Britsche museum heeft vergeleken, zou *L. substituta* synoniem zijn met *Conosia irrorata* Wied.

9. **Rhyphus maculipennis** v. d. W.

Notes from the Leyd. Mus. VII. 14.

Thorace flavo, vittis tribus nigris; antennis flavis, fusco-annulatis; pedibus flavis, tibiarum apice et tarsis, praeter basin, nigro-fuscis; femoribus posterioribus annulo medio et apice nigris; alis nebulosis, fusco-maculatis. — ♂ Long. 8 mm.

Oogen van boven dicht aaneengesloten, met fijne facetten; het kleine driehoekige voorhoofd en het aangezicht aschgrauw. Sprieten geel, het derde, vierde en vijfde lid met zwartbruinen top (de overige leden ontbreken). Palpen zwartachtig. Thorax geel, van boven met drie breede zwarte langsbanden, de beide buitenste van voren afgeknot en iets versmald; borstzijden met twee schuine zwartbruine banden; schildje bruinrood; achterrug glanzig grauwgeel. Achterlijf te gebrekkig om beschreven te worden. Pooten roodgeel: de spits der schenen en der beide eerste tarsenleden, alsmede de drie laatste tarsenleden geheel bruinzwart; achterpooten langer en steviger dan de overige, de zwarte teekening meer uitgebreid en krachtiger; de dijen bovendien in 't midden met een breeden zwartbruinen ring en ook aan het einde zwart; de schenen en het eerste tarsenlid aan de buitenzijde fijn gewimperd. Vleugels (fig. 9) korter en breeder dan bij onze Europeesche soorten, aan den wortel, den voor- en achterrand, alsmede langs de posticaal-ader bruinachtig gewolkt, voorts met vier donkerbruine vlekken: een kleine vierkante aan den oorsprong der radiaal-ader en drie grootere tegen den voorrand; de eerste aan de uitmonding der hulpader, eene tweede tusschen de uitmonding der subcostaal-ader en die der radiaal-ader; de derde, die het grootste is, aan de vleugelspits.

Een ♂ van Ardjoeno op Java (Hekmeijer).

Ofschoon dit eenige exemplaar gebrekkig en daardoor de beschrijving vrij onvolledig is, heb ik toch geen bezwaar gemaakt die het licht te doen zien, omdat tot dusver, zooveel ik kan nagaan, geen *Rhyphus* uit de Sunda-eilanden bekend is en overigens de soort vooral aan de vleugelteekenlng gemakkelijk zal worden herkend.

1.

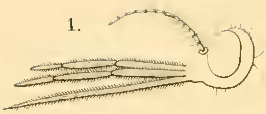

2.

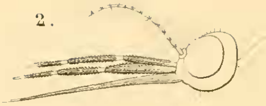

3.

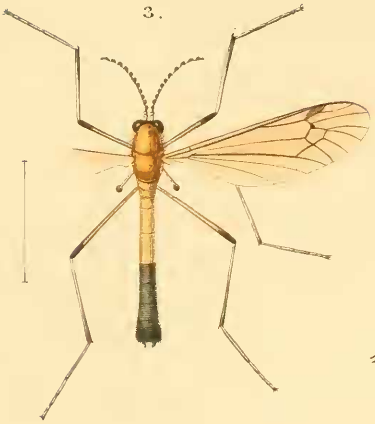

4.

5.

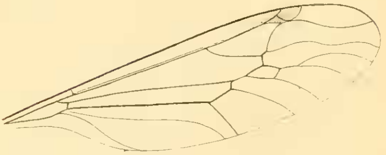

6.

7.

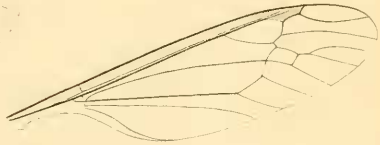

8.

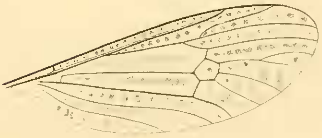

9.

v. d W del.

Exotische Diptera.

A J W sculps.